HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

15 iulie 2010*

În cauza C-271/08,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 226 CE, introdusă la 24 iunie 2008,

Comisia Europeană, reprezentată de domnii G. Wilms și D. Kukovec, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamantă,

împotriva

Republicii Federale Germania, reprezentată de domnii M. Lumma și N. Graf Vitzthum, în calitate de agenți,

pârâtă,

* Limba de procedură: germana.

susținută de:

Regatul Danemarcei, reprezentat de doamna B. Weis Fogh și de domnul C. Pilgaard Zinglersen, în calitate de agenți,

Regatul Suediei, reprezentat de doamna A. Falk și de domnul A. Engman, în calitate de agenți,

interveniente,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts (raportor), J.-C. Bonichot și doamna C. Toader, președinți de cameră, domnii K. Schiemann, P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis, T. von Danwitz, A. Arabadjiev și J.-J. Kasel, judecători,

avocat general: doamna V. Trstenjak,
grefier: domnul B. Fülöp, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 12 ianuarie 2010,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 14 aprilie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin cererea introductivă, Comisia Comunităților Europene solicită Curții să constate că, întrucât anumite organe administrative și întreprinderi locale cu mai mult de 1 218 salariați au atribuit direct, fără a recurge la o cerere de ofertă la nivelul Uniunii Europene, contracte de servicii de pensii ocupaționale unor organisme și unor întreprinderi menționate la articolul 6 din Convenția colectivă referitoare la transformarea unei părți a salariului lucrătorilor din cadrul autorităților publice locale în contribuții la un fond de pensii (Tarifvertrag zur Entgeltungwandlung für Arbeitnehmer im Kommunalen öffentlichen Dienst, denumită în continuare „TV-EUmw/VKA"), Republica Federală Germania nu și-a îndeplinit obligațiile care îi reveneau, până la 31 ianuarie 2006, în temeiul dispozițiilor articolului 8 coroborate cu cele ale titlurilor III-VI din Directiva 92/50/CEE a Consiliului din 18 iunie 1992 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de servicii (JO L 209, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 50) și, de la 1 februarie 2006, în temeiul dispozițiilor articolului 20 coroborate cu cele ale articolelor 23-55 din Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii (JO L 134, p. 114, Ediție specială, 06/vol. 8, p. 116).

2 Comisia a redefinit, în memoriul său în replică, obiectul acțiunii formulate, solicitând Curții să constate neîndeplinirea invocată a obligațiilor întrucât anumite organe administrative și întreprinderi locale care aveau mai mult de 2 044 de salariați, pentru perioada ce corespunde anilor 2004 și 2005, mai mult de 1 827 de salariați, pentru perioada ce corespunde anilor 2006 și 2007, și mai mult de 1 783 de salariați, începând cu anul 2008, au atribuit direct, fără a recurge la o cerere de ofertă la nivelul Uniunii, astfel de contracte unor organisme și unor întreprinderi menționate la articolul 6 din TV-EUmw/VKA.

3 În cadrul ședinței, Comisia a redefinit obiectul acțiunii formulate solicitând Curții să constate respectiva neîndeplinire a obligațiilor întrucât anumite organe administrative și întreprinderi locale care aveau mai mult de 2 697 de salariați, pentru perioada ce corespunde anilor 2004 și 2005, și mai mult de 2 402 salariați, pentru perioada ce corespunde anilor 2006 și 2007, au efectuat astfel de atribuiri de contracte.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 92/50

4 Al optulea considerent al Directivei 92/50 precizează că „prestarea de servicii nu intră sub incidența [acestei] directive decât în măsura în care se bazează pe contracte de achiziție publică; întrucât prestarea de servicii pe alte baze, cum ar fi acte cu putere de lege sau norme administrative ori contracte de muncă, nu intră sub incidența prezentei directive”.

5 Potrivit articolului 1 litera (a) punctul (viii) din Directiva 92/50, „contractele de achiziții publice de servicii" sunt, în sensul directivei, „contracte cu titlu oneros, încheiate în scris între un prestator de servicii și o autoritate contractantă", cu excepția, printre altele, a „contractelor de achiziții referitoare la contractele de muncă".

6 Potrivit articolului 1 litera (b) din Directiva 92/50:

„sunt considerate «*autorități contractante*» statul, colectivitățile teritoriale, organismele de drept public, asociațiile formate din una sau mai multe din aceste colectivități sau din unul sau mai multe din aceste organisme de drept public.

«Organism de drept public» înseamnă orice organism:

— constituit pentru a îndeplini în mod expres cerințe de interes general, de altă natură decât industrială sau comercială

și

— care are personalitate juridică

și

— a cărui activitate este finanțată în cea mai mare parte de stat, de colectivitățile teritoriale sau de alte organisme de drept public sau a cărui gestionare face obiectul controlului acestora din urmă sau al cărui consiliu de administrare, de conducere sau de supraveghere este alcătuit din membri desemnați în proporție de peste 50 % de către stat, de colectivitățile teritoriale sau de alte organisme de drept public.

[…]" [traducere neoficială]

7 Articolul 7 alineatele (1), (4) și (5) din Directiva 92/50 prevede:

„(1) (a) Prezenta directivă se aplică:

[…]

— contractelor de achiziții publice de servicii privind serviciile enumerate în anexa I A […]

[…]

(ii) atribuite de autoritățile contractante desemnate la articolul 1 litera (b), altele decât cele enumerate în anexa I la Directiva 93/36/

CEE [a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de bunuri (JO L 199, p. 1)], și a căror valoare estimată, fără TVA, este egală sau mai mare decât echivalentul în ECU a 200 000 [de drepturi speciale de tragere (DST)].

[…]

(4) În vederea calculării valorii estimate a contractelor de achiziții referitoare la următoarele tipuri de servicii, sunt luate în considerare, după caz:

— în ceea ce privește serviciile de asigurări, prima plătibilă;

[…]

(5) Pentru contractele de achiziții publice care nu indică un preț total, valoarea de care se ține seama ca bază de calcul a valorii estimate a contractului este:

— în cazul contractelor de achiziții publice pe perioadă determinată, în măsura în care aceasta este de maximum 48 de luni inclusiv, valoarea totală pentru întreaga perioadă;

— în cazul contractelor de achiziții publice pe perioadă nedeterminată sau mai mare de 48 de luni, valoarea lunară înmulțită cu 48.” [traducere neoficială]

8 Organele administrative și întreprinderile locale germane nu sunt menționate în anexa I la Directiva 93/36.

9 Potrivit articolului 8 din Directiva 92/50, „contractele care au ca obiect servicii enumerate în anexa I A se atribuie în conformitate cu dispozițiile titlurilor III-VI".

10 Titlurile la care se referă articolul 8 din Directiva 92/50 privesc alegerea procedurilor de atribuire și normele aplicabile concursurilor (titlul III), normele comune în domeniul tehnic (titlul IV), normele comune de publicitate (titlul V) și, respectiv, normele comune de participare, criteriile de selecție calitativă și criteriile de atribuire a contractului (titlul VI).

11 Printre „serviciile în sensul articolului 8" enumerate în anexa I A la Directiva 92/50 figurează, în categoria 6, „serviciile financiare", care cuprind, la litera (a), „serviciile de asigurări" și, la litera (b), „serviciile bancare și de investiții".

Directiva 2004/18

12 Potrivit considerentului (28) al Directivei 2004/18:

„Încadrarea în muncă și munca sunt elemente esențiale ce garantează șanse egale pentru toți și contribuie la integrarea în societate. În acest context, atelierele protejate

și programele de ocupare protejate contribuie în mod eficient la promovarea integrării sau reintegrării persoanelor cu handicap pe piața muncii. Cu toate acestea, este posibil ca astfel de ateliere să nu fie în măsură să obțină contracte în condiții normale de concurență. Prin urmare, trebuie să se prevadă ca statele membre să rezerve respectivelor ateliere dreptul de participare la procedurile de atribuire a contractelor de achiziții publice sau să rezerve executarea acestora în cadrul programelor de ocupare protejate."

13 Directiva 2004/18 definește, la articolul 1 alineatul (2) literele (a) și (d), „contractele de achiziții publice" ca fiind „contracte cu titlu oneros, încheiate în scris între unul sau mai mulți operatori economici și una sau mai multe autorități contractante și care au ca obiect execuția de lucrări, furnizarea de produse sau prestarea de servicii în sensul prezentei directive" și „contractele de achiziții publice de servicii" ca fiind „contracte de achiziții publice, altele decât contractele de achiziții publice de lucrări sau de bunuri, care au ca obiect prestarea de servicii prevăzute în anexa II".

14 Articolul 1 alineatul (5) din Directiva 2004/18 definește „acord[ul]-cadru" ca fiind „un acord încheiat între una sau mai multe autorități contractante și unul sau mai mulți operatori economici, având ca obiect stabilirea condițiilor pentru contractele care urmează să fie atribuite în decursul unei perioade determinate, în special în ceea ce privește prețurile și, după caz, cantitățile prevăzute".

15 Directiva 2004/18 cuprinde, la articolul 1 alineatul (9), o definiție a „autorităților contractante" care este aproape identică cu cea care figurează la articolul 1 litera (b) din Directiva 92/50.

16 Potrivit articolului 7 litera (b) din Directiva 2004/18, aceasta din urmă se aplică în cazul contractelor de achiziții publice de servicii a căror valoare estimată, fără taxa pe valoarea adăugată (denumită în continuare „TVA"), este egală sau mai mare de 249 000 de euro. Această valoare a fost redusă, în mod succesiv, la 236 000 de euro,

prin Regulamentul (CE) nr. 1874/2004 al Comisiei din 28 octombrie 2004 de modificare a Directivelor 2004/17/CE și 2004/18/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului în ceea ce privește pragurile de aplicare a acestora în materie de proceduri de atribuire a contractelor de achiziții (JO L 326, p. 17), și apoi la 211 000 de euro, prin Regulamentul (CE) nr. 2083/2005 al Comisiei din 19 decembrie 2005 de modificare a Directivelor 2004/17/CE și 2004/18/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului în ceea ce privește pragurile de aplicare a acestora în materie de proceduri de atribuire a contractelor de achiziții (JO L 333, p. 28, Ediție specială, 06/vol. 7, p. 276).

17 Articolul 9 alineatele (1), (8) și (9) din Directiva 2004/18 prevede:

„(1) Calcularea valorii estimate a unui contract de achiziții publice se bazează pe valoarea totală de plată, fără TVA, estimată de autoritatea contractantă. Acest calcul ține seama de valoarea totală estimată, inclusiv de orice formă de opțiune posibilă și de eventualele reînnoiri ale contractului.

[…]

(8) În cazul contractelor de achiziții publice de servicii, valoarea de care se ține seama ca bază de calcul a valorii estimate a contractului este, după caz, următoarea:

(a) pentru următoarele tipuri de servicii:

(i) servicii de asigurări: prima plătibilă și celelalte metode de remunerare;

[…]

(b) pentru contractele de achiziții publice care nu indică un preț total:

(i) în cazul contractelor pe perioadă determinată, în măsura în care aceasta este egală sau mai mică de 48 luni: valoarea totală estimată pentru întreaga perioadă;

(ii) în cazul contractelor pe perioadă nedeterminată sau mai mare de 48 de luni: valoarea lunară înmulțită cu 48.

(9) În cazul acordurilor-cadru […], valoarea care trebuie luată în considerare este valoarea maximă estimată, fără TVA, a tuturor contractelor previzibile în decursul perioadei totale de aplicare a acordului-cadru […]"

18 Conform articolului 16 litera (e) din Directiva 2004/18, aceasta nu se aplică în cazul „contractelor de achiziții publice de servicii […] care au ca obiect contractele de muncă".

19 Potrivit articolului 20 din Directiva 2004/18, „[c]ontractele care au ca obiect serviciile prevăzute de anexa II A se atribuie în conformitate cu articolele 23-55".

20 Articolele 23-55 din Directiva 2004/18 prevăd, succesiv, normele speciale privind caietul de sarcini și documentele contractului (articolele 23-27), normele referitoare la proceduri (articolele 28-34), normele de publicitate și transparență (articolele 35-43) și normele referitoare la desfășurarea procedurii (articolele 44-55).

21 Printre serviciile enumerate în anexa II A la Directiva 2004/18 figurează, în categoria 6, „serviciile financiare", care cuprind, la litera (a), „serviciile de asigurări" și, la litera (b), „serviciile bancare și de investiții".

22 În lista organismelor și a categoriilor de organisme de drept public la care se referă articolul 1 alineatul (9) al doilea paragraf din Directiva 2004/18, care figurează în anexa III la această directivă, sunt menționate, în cadrul rubricii III, consacrate Republicii Federale Germania, „[c]olectivități[le], unități[le] și fundații[le] de drept public create de stat, de Länder sau de autoritățile locale".

Dreptul național

23 Legea pentru îmbunătățirea pensiilor ocupaționale (Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung) din 19 decembrie 1974 (BGBl. I, p. 3610), astfel cum a fost modificată prin articolul 5 din legea din 21 decembrie 2008 (BGBl. I, p. 2940, denumită în continuare „BetrAVG"), prevede la articolul 1, intitulat „Acordul angajatorului privind pensia ocupațională":

„(1) Dispozițiile prezentei legi se aplică în cazul în care un lucrător obține acordul angajatorului cu privire la acordarea de prestații sociale de pensie pentru limită de vârstă, de invaliditate sau de pensie de urmaș în temeiul raporturilor de muncă (pensie ocupațională). Punerea în aplicare a sistemului de pensii ocupaționale poate fi realizată direct de angajator sau de unul dintre organismele de asigurare enumerate la articolul 1b alineatele (2)-(4). Angajatorul răspunde pentru executarea prestațiilor acordate chiar și în cazul în care aceasta nu este realizată direct de angajator.

(2) Pensia ocupațională există și atunci când:

[…]

3. drepturi salariale viitoare sunt transformate în prestații de pensie cu valoare egală (transformarea salariului) sau

4. când lucrătorul plătește unui fond de pensii, unei case de pensii sau în cadrul unei asigurări directe cotizații reținute din salariul său pentru a finanța prestații de pensie ocupațională și când acordul angajatorului include de asemenea prestațiile care decurg din aceste cotizații; dispozițiile referitoare la transformarea salariului se aplică în această privințămutatis mutandis, în măsura în care prestațiile în privința cărora s-a obținut acordul ce decurg din aceste cotizații sunt finanțate prin capitalizare."

24 Articolul 1a alineatul (1) din BetrAVG, intitulat „Dreptul la pensia ocupațională prin transformarea salariului", prevede:

„Lucrătorul poate solicita angajatorului ca, prin transformarea salariului, drepturile sale salariale viitoare să fie afectate, până la 4% din limita corespunzătoare a contribuțiilor la sistemul general de pensii, pentru pensia ocupațională. Exercitarea acestui drept al lucrătorului este reglementată prin acord. Dacă angajatorul acceptă exercitarea acestui drept prin intermediul unui fond de pensii sau al unei case de pensii [articolul 1b alineatul (3)], plata contribuției la pensia ocupațională trebuie efectuată către acest fond sau această casă; în caz contrar, lucrătorul poate solicita ca angajatorul să încheie pentru el o asigurare directă [articolul 1b alineatul (2)]. În cazul în care își exercită dreptul sus-menționat, lucrătorul trebuie să repartizeze în fiecare

an o cotizație în valoare de cel puțin 1/160 din remunerația menționată la articolul 18 alineatul (1) din cartea a patra din Codul social pentru pensia sa ocupațională. În cazul în care lucrătorul afectează o parte din remunerația sa obișnuită pentru pensia ocupațională, angajatorul poate solicita ca, în timpul anului calendaristic în curs, sumele afectate acesteia în fiecare lună să fie identice."

25 Articolul 17 alineatele (3) și (5) din BetrAVG, intitulat „Domeniul de aplicare personal și clauza de deschidere a convenției colective", prevede:

„(3) În convențiile colective se poate deroga de la articolele 1a […] din prezenta lege. Dispozițiile ce prevăd derogări produc efecte în relațiile dintre angajatorii și lucrătorii cărora nu li se aplică o convenție colectivă în cazul în care aceștia convin să aplice în relațiile dintre ei dispozițiile pertinente ale convenției. În celelalte cazuri, nu se poate deroga de la dispozițiile prezentei legi în defavoarea lucrătorului.

[…]

(5) Dacă drepturile salariale se întemeiază pe o convenție colectivă, transformarea salariului poate fi efectuată, în ceea ce privește aceste drepturi, doar în măsura în care aceasta este prevăzută sau permisă de o convenție colectivă."

26 La 18 februarie 2003 a fost încheiată TV-EUmw/VKA între Vereinigung der kommunalen Arbeitgeberverbände (Uniunea Asociațiilor Angajatorilor din Serviciile Publice Locale, denumită în continuare „VKA") și Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft eV (ver.di) (Sindicatul Unitar din Sectorul Serviciilor). VKA a încheiat o convenție colectivă similară cu un alt sindicat, și anume cu dbb tarifunion.

27 TV-EUmw/VKA stabilește, la articolele 2 și 3, dreptul lucrătorilor care fac obiectul uneia dintre convențiile colective menționate la articolul 1 din aceasta să solicite angajatorului transformarea parțială, în limitele stabilite de BetrAVG, a drepturilor lor salariale viitoare în contribuții la un fond de pensii. În conformitate cu articolul 5 din TV-EUmw/VKA, o astfel de solicitare trebuie adresată în scris angajatorului. Potrivit aceluiași articol, lucrătorul este obligat să respecte timp de cel puțin un an acordul încheiat cu angajatorul în ceea ce privește transformarea parțială a drepturilor sale salariale viitoare.

28 Articolul 6 din TV-EUmw/VKA, intitulat „Modalități de executare", prevede:

„Transformarea unei părți a remunerației în cadrul modalităților de executare prevăzute de BetrAVG trebuie efectuată, sub rezerva celei de a doua și a celei de a treia teze, prin intermediul unor organisme publice de pensii complementare.

În cadrul pensiilor ocupaționale prevăzute în prima teză, angajatorul poate de asemenea stabili modalități de executare propuse de grupul financiar Sparkasse ori de organismele de asigurare ale autorităților publice locale.

În caz de necesitate, printr-o convenție colectivă adoptată la nivel de subdiviziune a landului pot fi instituite reglementări derogatorii de la prima și de la a doua teză."

29 Articolul 7 alineatul (1) din TV-EUmw/VKA stabilește că aceasta intră în vigoare la 1 ianuarie 2003. Articolul 7 alineatul (2) din TV-EUmw/VKA prevede că aceasta din urmă poate fi reziliată, cu un preaviz de trei luni, la sfârșitul unui an calendaristic, dar nu mai devreme de 31 decembrie 2008.

Procedura precontencioasă

30 În urma unei plângeri, Comisia a informat Republica Federală Germania, prin intermediul unei scrisori de punere în întârziere din data de 18 octombrie 2005, că, întrucât un anumit număr de organe administrative și de întreprinderi locale au atribuit, fără a recurge la o cerere de ofertă la nivelul Uniunii, contracte de pensii ocupaționale organismelor și întreprinderilor menționate la articolul 6 din TV-EUmw/VKA, este posibil ca acest stat membru să fi încălcat dispozițiile articolului 8 coroborate cu cele ale titlurilor III-VI din Directiva 92/50, precum și, în orice caz, principiul libertății de stabilire și cel al liberei prestări a serviciilor.

31 Prin scrisoarea din 29 martie 2006, Republica Federală Germania a contestat faptul că organele administrative și întreprinderile locale acționează în calitate de „autorități contractante", în sensul Directivei 92/50, atunci când își îndeplinesc atribuțiile de angajator în ceea ce privește pensiile ocupaționale. Acest stat membru a susținut de asemenea că, în speță, contractele de pensii în cauză fac obiectul raporturilor de muncă și nu constituie, în consecință, contracte publice, întrucât autoritățile locale angajatoare nu fac decât să își asume o funcție de organism de plată în vederea realizării unui schimb de prestații între lucrătorii care au optat pentru transformarea parțială a salariului lor în contribuții la un fond de pensii și organismele de asigurare. Republica Federală Germania a susținut de asemenea că aplicarea prevederilor legale privind contractele de achiziții publice în ceea ce privește atribuirea contractelor în litigiu ar fi contrară principiului autonomiei partenerilor sociali care figurează la articolul 9 alineatul (3) din Legea fundamentală germană (Grundgesetz).

32 Întrucât a considerat acest răspuns nesatisfăcător, Comisia a adresat Republicii Federale Germania, la 4 iulie 2006, un aviz motivat în care preciza că motivele privind neîndeplinirea obligațiilor invocate trebuiau să fie interpretate ca referindu-se

de asemenea, începând cu 1 februarie 2006, la o încălcare a dispozițiilor articolului 20 coroborate cu cele ale articolelor 23-55 din Directiva 2004/18, care au reluat, în esență, dispozițiile Directivei 92/50 invocate în scrisoarea de punere în întârziere.

33 În răspunsul său din 15 noiembrie 2006 la avizul motivat menționat, Republica Federală Germania și-a menținut poziția, anexând acestui răspuns un raport de expertiză care urmărea să demonstreze că măsura de transformare salarială în cauză se încadrează în sfera noțiunii de remunerație. Aceasta a susținut de asemenea că pragurile de aplicare a reglementării Uniunii referitoare la contractele de achiziții publice nu erau atinse în speță, dat fiind că era necesar să fie luat în considerare fiecare contract individual ca atare. În final, Republica Federală Germania a subliniat că, în orice caz, nu ar putea să remedieze o eventuală încălcare a dreptului Uniunii, întrucât nu este competentă să dea instrucțiuni partenerilor sociali.

34 Prin scrisoarea din 30 ianuarie 2007, Comisia a adresat Republicii Federale Germania o cerere de informații pentru a putea aprecia, printre altele, dacă existau în speță motive de politică socială care puteau justifica o excepție de la dreptul Uniunii referitor la contractele de achiziții publice.

35 Considerând că, în răspunsul pe care l-a dat la această cerere la 1 martie 2007, Republica Federală Germania nu a prezentat nicio justificare adecvată, Comisia a decis să introducă prezenta acțiune.

Cu privire la acțiune

Cu privire la aplicabilitatea Directivelor 92/50 și 2004/18 în ceea ce privește atribuirile de contracte unor organisme sau întreprinderi menționate la articolul 6 din TV-EUmw/VKA

36 Este necesar, în prealabil, să se examineze dacă, astfel cum susțin Republica Federală Germania, precum și Regatul Danemarcei și Regatul Suediei, Directivele 92/50 și 2004/18 nu se aplică în ceea ce privește atribuirile de contracte unor organisme sau întreprinderi menționate la articolul 6 din TV-EUmw/VKA (denumite în continuare „atribuirile de contracte în litigiu"), ca urmare a naturii și a obiectului acestora din urmă. Preconizând o transpunere în contextul din speță a raționamentului efectuat de Curte în Hotărârea din 21 septembrie 1999, Albany (C-67/96, Rec., p. I-5751), și în Hotărârea din 21 septembrie 2000, van der Woude (C-222/98, Rec., p. I-7111), aceste state membre își întemeiază argumentația pe faptul că atribuirile în cauză au avut loc în cadrul punerii în aplicare a unei convenții colective negociate între parteneri sociali, mai precis a articolului 6 din TV-EUmw/VKA.

37 În această privință, trebuie amintit, pe de o parte, că dreptul de negociere colectivă, pe care l-au exercitat în speță părțile semnatare ale TV-EUmw/VKA, este recunoscut atât prin dispozițiile diferitelor instrumente internaționale la care statele membre au cooperat sau au aderat, precum articolul 6 din Carta socială europeană, semnată la Torino la 18 octombrie 1961 și revizuită la Strasbourg la 3 mai 1996, cât și prin cele ale instrumentelor elaborate de statele membre menționate la nivel comunitar sau în cadrul Uniunii, precum punctul 12 din Carta comunitară a drepturilor sociale fundamentale ale lucrătorilor, adoptată cu ocazia reuniunii Consiliului European care a avut loc la Strasbourg la 9 decembrie 1989, și articolul 28 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta"), căreia articolul 6 TUE îi conferă aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor.

38 Din cuprinsul articolului 28 din cartă coroborat cu articolul 52 alineatul (6) din aceasta reiese că protecția dreptului fundamental de negociere colectivă trebuie să țină seama pe deplin în special de legislațiile și de practicile naționale.

39 Pe de altă parte, potrivit articolului 152 TFUE, Uniunea recunoaște și promovează rolul partenerilor sociali la nivelul său, ținând seama de diversitatea sistemelor naționale.

40 Pe de altă parte, trebuie subliniat că TV-EUmw/VKA îndeplinește, cu caracter general, un obiectiv social, fapt care nu este contestat de părțile aflate în litigiu. Astfel, aceasta urmărește să îmbunătățească nivelul pensiilor lucrătorilor în cauză, prin promovarea, în conformitate cu BetrAVG, a sporirii contribuțiilor la fondurile de pensii prin intermediul unei transformări parțiale a salariului lucrătorilor interesați.

41 Cu toate acestea, caracterul fundamental al dreptului de negociere colectivă și obiectivul cu caracter social al TV-EUmw/VKA privit în ansamblul său nu pot, ca atare, avea drept consecință exonerarea automată a autorităților locale angajatoare de obligația de a respecta cerințele ce decurg din Directivele 92/50 și 2004/18, care fac aplicarea, în domeniul contractelor de achiziții publice, a principiului libertății de stabilire și a principiului liberei prestări a serviciilor.

42 Curtea a stabilit deja că nu sunt excluse din domeniul de aplicare al dispozițiilor privind libera circulație a persoanelor clauzele convențiilor colective (a se vedea Hotărârea din 11 decembrie 2007, International Transport Workers' Federation și Finnish Seamen's Union, cunoscută sub numele „Viking Line", C-438/05, Rep., p. I-10779, punctul 54 și jurisprudența citată).

43 În plus, exercitarea unui drept fundamental precum dreptul de negociere colectivă poate fi supusă anumitor restricții (a se vedea în acest sens Hotărârea Viking Line, citată anterior, punctul 44, și Hotărârea din 18 decembrie 2007, Laval un Partneri, C-341/05, Rep., p. I-11767, punctul 91). În special, chiar dacă dreptul de negociere colectivă se bucură desigur în Germania de protecția constituțională conferită, cu caracter general, de articolul 9 alineatul 3 din legea fundamentală germană dreptului de a înființa asociații pentru protecția și îmbunătățirea condițiilor de muncă și a condițiilor economice, nu este mai puțin adevărat că, potrivit articolului 28 din cartă, acest drept trebuie exercitat în conformitate cu dreptul Uniunii.

44 Exercitarea dreptului fundamental de negociere colectivă trebuie astfel conciliată cu cerințele ce decurg din libertățile protejate de Tratatul FUE, pe care, în speță, Directivele 92/50 și 2004/18 urmăresc să le pună în aplicare, și trebuie să fie conformă cu principiul proporționalității (a se vedea în acest sens Hotărârile citate anterior Viking Line, punctul 46, și Laval un Partneri, punctul 94).

45 Este desigur adevărat că, în special în Hotărârile Albany și van der Woude, citate anterior, Curtea a stabilit că, în pofida efectelor restrictive asupra concurenței care îi sunt inerente, un acord colectiv încheiat între organizațiile reprezentative ale angajatorilor și cele ale lucrătorilor prin care se instituie, într-un sector determinat, un sistem de pensii complementare gestionat de un fond de pensii la care afilierea este obligatorie nu se încadrează în domeniul de aplicare al articolului 101 alineatul (1) TFUE.

46 Cu toate acestea, un astfel de raționament nu indică nicidecum care este modul în care trebuie soluționată problema distinctă, specifică prezentei cauze, privind respectarea, în cadrul desemnării organismelor de asigurare însărcinate cu punerea în aplicare a măsurii de transformare salarială în cauză, a normelor Uniunii referitoare la aplicarea libertății de stabilire și a liberei prestări a serviciilor în materia contractelor de achiziții publice, în contextul unui contract colectiv de muncă referitor la angajatori din sectorul public.

47 În această privință, nu se poate considera că ar fi inerent exercitării înseși a libertății partenerilor sociali și a dreptului de negociere colectivă să se aducă atingere directivelor care fac aplicarea, în domeniul contractelor de achiziții publice, a principiului libertății de stabilire și a principiului liberei prestări a serviciilor (a se vedea în acest sens Hotărârea Viking Line, citată anterior, punctul 52).

48 Pe de altă parte, împrejurarea că un acord sau o activitate este exclusă din domeniul de aplicare al dispozițiilor tratatului privind concurența nu are drept consecință automată faptul că acestui acord sau acestei activități nu i se aplică nici obligația de a respecta cerințele ce decurg din dispozițiile acestor directive, din moment ce dispozițiile respective sunt supuse, și unele, și celelalte, unor condiții specifice de aplicare (a se vedea în acest sens Hotărârea Viking Line, citată anterior, punctul 53 și jurisprudența citată).

49 În sfârșit, trebuie subliniat că, spre deosebire de obiectivul, asupra căruia partenerii sociali au căzut de acord, de a îmbunătăți nivelul pensiilor lucrătorilor din cadrul autorităților publice locale, desemnarea unor organisme și a unor întreprinderi într-o convenție colectivă precum cea în cauză în speță nu ține de esența dreptului de negociere colectivă.

50 Având în vedere considerațiile de mai sus, împrejurarea că atribuirile de contracte în litigiu decurg din aplicarea unei convenții colective nu implică, în sine, excluderea situației analizate din domeniul de aplicare al Directivelor 92/50 și 2004/18.

51 În consecință, se pune problema concilierii cerințelor legate de realizarea obiectivului social urmărit în speță de părțile la negocierea colectivă cu cele ce decurg din Directivele 92/50 și 2004/18.

52 Soluționarea unei astfel de probleme presupune să se verifice, în raport cu elementele din dosar, dacă, în cadrul definirii conținutului articolului 6 din TV-EUmw/VKA, menționat de Comisie în acțiunea sa în măsura în care acest articol a reprezentat temeiul atribuirilor de contracte în litigiu, a fost asigurat un just echilibru în ceea ce privește luarea în considerare a diferitelor interese implicate, și anume îmbunătățirea nivelului pensiilor lucrătorilor în cauză, pe de o parte, și asigurarea libertății de stabilire și a liberei prestări a serviciilor, precum și deschiderea spre concurență la nivelul Uniunii, pe de altă parte (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 12 iunie 2003, Schmidberger, C-112/00, Rec., p. I-5659, punctele 81 și 82).

53 În această privință, chiar dacă articolul 6 din TV-EUmw/VKA face desigur parte dintr-o convenție colectivă care, astfel cum s-a subliniat la punctul 40 din prezenta hotărâre, urmărește, cu caracter general, îndeplinirea unui obiectiv social, trebuie totuși să se constate, astfel cum a făcut avocatul general la punctul 176 din concluzii, că articolul menționat are ca efect excluderea completă, pentru o perioadă nedeterminată, a aplicării normelor ce decurg din Directivele 92/50 și 2004/18 în domeniul contribuțiilor angajaților din administrația locală la fondurile de pensii, fapt care nu este contestat de Republica Federală Germania.

54 Acest stat membru susține însă, în primul rând, că articolul 6 din TV-EUmw/VKA reprezintă o soluție comună ce ia în considerare interesele fiecăruia dintre semnatarii acestei convenții colective. Republica Federală Germania subliniază că desemnarea, în cadrul acesteia, a organismelor și a întreprinderilor de asigurare care sunt singurele ce pot fi însărcinate cu punerea în aplicare a măsurii de transformare salarială instituite în ceea ce privește lucrătorii din cadrul autorităților publice locale permite o implicare a lucrătorilor și o luare în considerare a intereselor acestora mai favorabilă decât în cazul în care alegerea asigurătorului sau a asigurătorilor ar fi realizată, pentru fiecare autoritate locală angajatoare, în cadrul unei proceduri de atribuire de contracte de achiziții publice.

55 Trebuie totuși să se sublinieze că este posibil ca aplicarea procedurilor de atribuire de contracte de achiziții publice să fie conciliată cu cea a mecanismelor create, în special, în dreptul social german care asigură participarea lucrătorilor sau a reprezentanților acestora, în cadrul organului administrativ sau al întreprinderii locale în cauză, la luarea deciziilor referitoare la alegerea organismului sau a organismelor cărora le va

fi încredințată punerea în aplicare a măsurii de transformare salarială, fapt care nu a fost contestat de Republica Federală Germania în cursul ședinței.

56 De altfel, aplicarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice nu poate exclude ca prin cererea de ofertă să se impună ofertanților interesați condiții care să reflecte interesele lucrătorilor în cauză.

57 În al doilea rând, Republica Federală Germania, susținută cu privire la acest aspect de Regatul Danemarcei, afirmă că ofertele organismelor și ale întreprinderilor menționate la articolul 6 din TV-EUmw/VKA se bazează pe principiul solidarității. În cursul ședinței, a fost pus accentul pe faptul că un contract de asigurare permite, datorită cumulării riscurilor, să se realizeze o compensare între riscurile „bune" și cele „rele", în special în cazul în care prestațiile din cadrul pensiilor ocupaționale iau forma unei rente viagere plătite până la momentul decesului beneficiarului. S-a subliniat de asemenea că organismele și întreprinderile menționate nu recurg la nicio formă de selecție a candidaților interesați pe baza unor criterii medicale.

58 În această privință, trebuie totuși subliniat că menținerea acestor elemente de solidaritate nu este, prin natura sa, imposibil de conciliat cu aplicarea unei proceduri de atribuire a contractelor de achiziții publice. Cumularea riscurilor, pe care se bazează orice activitate de asigurare, poate astfel să fie garantată de un organism sau de o întreprindere de asigurări selecționată prin intermediul unei cereri de ofertă la nivelul Uniunii. În plus, directivele referitoare la contractele de achiziții publice nu conțin niciun element care să împiedice ca o autoritate locală angajatoare să precizeze, în conținutul cererii de ofertă, condițiile care trebuie respectate de ofertanți pentru a evita sau pentru a limita posibilitatea selecționării, din punct de vedere medical, a lucrătorilor interesați de transformarea salarială.

59 În al treilea rând, Republica Federală Germania pune accentul pe experiența și pe soliditatea financiară a organismelor și a întreprinderilor menționate la articolul 6 din TV-EUmw/VKA. Aceasta adaugă că alegerea acestor organisme și întreprinderi este de natură să asigure atractivitatea măsurii de transformare salarială pentru lucrătorii din cadrul autorităților publice locale.

60 Cu toate acestea, pe lângă faptul că directivele Uniunii referitoare la contractele de achiziții publice conțin norme care permit autorităților contractante să se asigure în ceea ce privește capacitatea profesională și financiară a ofertanților, nu se poate prezuma că acești factori legați de experiența și de soliditatea financiară nu s-ar regăsi, la modul general, în ceea ce privește alte organisme sau întreprinderi de asigurare decât cele menționate la articolul 6 amintit.

61 Este necesar, în special, să se sublinieze în această privință că, potrivit Directivei 2002/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 noiembrie 2002 privind asigurarea de viață (JO L 345, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 192), întreprinderile private care practică asigurări de grup sunt supuse unor norme privind controlul prudențial coordonate la nivelul Uniunii care urmăresc, în special, să garanteze soliditatea financiară a acestora.

62 Instituțiile ce asigură furnizarea de pensii ocupaționale fac obiectul unor norme de același tip în temeiul Directivei 2003/41/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 iunie 2003 privind activitățile și supravegherea instituțiilor pentru furnizarea de pensii ocupaționale (JO L 235, p. 10, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 219). Aceste norme, coordonate la nivelul Uniunii, au drept scop garantarea unui nivel de securitate ridicat pentru viitorii pensionari care trebuie să primească pensii din partea respectivelor instituții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 ianuarie 2010, Comisia/Republica Cehă, C-343/08, Rep., p. I-275, punctul 45).

63 Totodată, trebuie să se arate că, potrivit indicațiilor furnizate de Republica Federală Germania, unele contracte de asigurare au fost atribuite direct, pe baza articolului 6 a treia teză din TV-EUmw/VKA, de către unele autorități locale angajatoare altor organisme decât cele menționate la articolul 6 prima și a doua teză din TV-EUmw/VKA. În cursul prezentei proceduri, nu a fost nicidecum demonstrat și nici măcar nu s-a susținut că această soluție ar fi redus interesul lucrătorilor în cauză pentru măsura de transformare salarială.

64 În al patrulea rând, statul membru menționat subliniază că articolul 6 din TV-EU mw/VKA permite autorităților locale angajatoare să evite să recurgă la o procedură individuală de selecție a organismului sau a organismelor însărcinate cu punerea în aplicare a măsurii de transformare salarială la nivelul propriei lor administrații sau întreprinderi. În plus, cheltuielile de administrare solicitate de organismele și de întreprinderile menționate la articolul 6 menționat ar fi reduse.

65 Cu toate acestea, astfel de considerații nu pot justifica excluderea aplicării unor dispoziții și a unor proceduri care au rolul de a garanta, în interesul autorităților locale angajatoare și al salariaților acestora, accesul la o ofertă de servicii extinsă la nivelul Uniunii.

66 Având în vedere considerațiile prezentate la punctele 53-65 din prezenta hotărâre, urmează să se concluzioneze că respectarea directivelor referitoare la contractele de achiziții publice de servicii nu se dovedește a fi imposibil de conciliat cu realizarea obiectivului social urmărit de părțile semnatare ale TV-EUmw/VKA în cadrul exercitării dreptului acestora de negociere colectivă.

67 În consecință, trebuie să se examineze dacă atribuirile de contracte în litigiu îndeplinesc condițiile privind aplicarea Directivelor 92/50 și 2004/18.

Cu privire la calificarea contractelor în cauză drept contracte de achiziții publice de servicii în sensul Directivelor 92/50 și 2004/18

68 Cu titlu introductiv, trebuie să se arate că, fapt necontestat de părțile din prezenta procedură, contractele în cauză se referă la servicii de asigurări în sensul categoriei 6 litera (a) din anexa I A la Directiva 92/50 sau din anexa II A la Directiva 2004/18.

69 De asemenea, aceste părți nu contestă faptul că respectivele contracte au fost încheiate în scris, în sensul articolului 1 litera (a) din Directiva 92/50 sau al articolului 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2004/18.

70 În schimb, Republica Federală Germania, susținută de Regatul Suediei, contestă, în primul rând, că ar fi îndeplinite în speță celelalte condiții de care depinde, potrivit acestor dispoziții, calificarea drept „contracte de achiziții publice" în sensul directivelor menționate.

71 Aceasta afirmă că autoritățile locale angajatoare nu acționează în calitate de autorități contractante atunci când nu fac decât să pună în aplicare, în domeniul pensiilor ocupaționale, o alegere prestabilită în cadrul unei convenții colective, fără a dispune de autonomia decizională care să le permită să își exprime, în mod liber, preferința pentru un anumit ofertant sau pentru un altul.

72 Aceasta susține, pe de altă parte, că, în speță, contractele în cauză nu sunt contracte cu titlu oneros. Astfel, nu ar exista un raport de schimb economic decât între organismul de asigurare și lucrătorul care a optat pentru transformarea salarială. Angajatorul s-ar limita, în ceea ce îl privește, să transmită acestui organism, în numele lucrătorului, primele reținute din salariul acestuia din urmă în temeiul acestei transformări. Aceste

contracte ar avea drept obiect punerea în aplicare a unei măsuri de care beneficiază lucrătorii salariați, iar nu atribuirea unui contract în favoarea autorității publice.

73 În această privință, trebuie amintit mai întâi că nici articolul 1 litera (b) din Directiva 92/50, nici articolul 1 alineatul (9) din Directiva 2004/18 nu disting între contractele de achiziții public atribuite de o autoritate contractantă pentru îndeplinirea misiunii sale ce constă în satisfacerea unor necesități de interes general și cele care nu au legătură cu această misiune. Lipsa unei astfel de distincții se explică prin obiectivul acestor directive, care este acela de a exclude riscul ca ofertanților sau candidaților naționali să li se acorde preferință cu ocazia oricărei atribuiri a unui contract efectuate de autoritățile contractante (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 15 ianuarie 1998, Mannesmann Anlagenbau Austria și alții, C-44/96, Rec., p. I-73, punctele 32 și 33).

74 În continuare, trebuie subliniat că TV-EUmw/VKA, în special articolul 6 din aceasta, a fost negociată, printre alții, de reprezentanți ai autorităților locale angajatoare. În consecință, acestea din urmă au exercitat, cel puțin indirect, o influență asupra conținutului respectivului articol.

75 În sfârșit, condiția referitoare la caracterul oneros al contractelor în cauză implică verificarea aspectului dacă aceste contracte prezintă un interes economic direct pentru autoritățile locale angajatoare care le încheie (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 25 martie 2010, Helmut Müller, C-451/08, Rep., p. I-2673, punctele 48 și 49).

76 În acest context, trebuie arătat că, în ceea ce privește funcționarii publici locali, din cuprinsul articolului 6 din TV-EUmw/VKA reiese că angajatorul trebuie să pună în aplicare măsura de transformare salarială prin intermediul organismelor publice

menționate în prima teză a respectivului articol sau, în caz contrar, să stabilească modalitățile de executare a acestei măsuri propuse de întreprinderile menționate în a doua teză a aceluiași articol.

77 Potrivit articolului 1 alineatul 1 din BetrAVG, angajatorul „răspunde pentru executarea prestațiilor acordate chiar și în cazul în care aceasta nu este realizată direct de angajator".

78 Astfel, autoritatea locală angajatoare negociază condițiile unui contract de asigurare de grup cu un asigurător profesionist care este supus unor constrângeri prudențiale specifice pentru a garanta soliditatea sa financiară. Serviciile furnizate de acesta din urmă permit ca angajatorul să își asume obligația de a răspunde pentru executarea corectă a acestei forme de remunerare amânată ce rezultă din măsura de transformare salarială. Acestea îl scutesc de asemenea pe angajator de gestionarea acestei măsuri.

79 În cadrul unui astfel de contract, autoritatea locală angajatoare transferă organismului sau întreprinderii în cauză primele reținute din salariile pe care trebuie să le plătească persoanelor în cauză, în schimbul obținerii serviciilor inerente obligației sale, prevăzută la articolul 1 alineatul 1 din BetrAVG, de a răspunde pentru executarea prestațiilor de pensie de care beneficiază lucrătorii care au optat, cu acordul său, pentru măsura de transformare salarială.

80 Faptul că beneficiarii finali ai prestațiilor de pensie sunt lucrătorii care au aderat la măsura respectivă nu este de natură să pună în discuție caracterul oneros al unui astfel de contract.

81 Republica Federală Germania, susținută cu privire la acest aspect de Regatul Danemarcei și de Regatul Suediei, afirmă, în al doilea rând, că excepția prevăzută la articolul 1 litera (a) punctul (viii) din Directiva 92/50 în ceea ce privește contractele de achiziții referitoare la contractele de muncă și, respectiv, la articolul 16 litera (e) din Directiva 2004/18 în ceea ce privește contractele de muncă include orice prestare de servicii întemeiată, precum în speță, pe un contract de acest tip sau pe o convenție colectivă ce formează o parte integrantă a acestuia și care, prin obiectul său, intră sub incidența dreptului muncii.

82 Cu toate acestea, având în vedere indicațiile care figurează la punctele 4 și 12 din prezenta hotărâre, această excepție, care, ca derogare de la principiul aplicării directivelor referitoare la contractele de achiziții publice de servicii, trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte, nu poate include și prestările de servicii care, precum în speță, nu sunt întemeiate pe un contract de muncă, ci pe un contract încheiat între un angajator și o întreprindere de asigurări și care, în plus, nu au legătură cu preocuparea specifică exprimată de legiuitorul Uniunii în cadrul considerentului (28) al Directivei 2004/18.

Cu privire la stabilirea valorii contractului și la depășirea pragurilor de aplicare a Directivelor 92/50 și 2004/18

83 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că Republica Federală Germania nu a contestat pertinența pragurilor de 236 000 de euro și de 211 000 de euro reținute de Comisie

pentru perioada ce corespunde anilor 2004 și 2005 și, respectiv, pentru cea care corespunde anilor 2006 și 2007 pentru a delimita, în prezenta cauză, contractele de achiziții publice care se încadrează, ca urmare a valorii lor, în domeniul de aplicare al Directivei 92/50 sau în cel al Directivei 2004/18.

84 Republica Federală Germania contestă în schimb corectitudinea metodei de calcul utilizate de Comisie pentru a stabili nivelul critic, în ceea ce privește numărul de angajați, dincolo de care se consideră că autoritățile locale angajatoare au încheiat contracte de asigurare a căror valoare atinge sau depășește pragul pertinent din punctul de vedere al aplicării Directivei 92/50 sau al aplicării Directivei 2004/18.

85 În primul rând, potrivit statului membru menționat, calculul valorii contractului, în sensul acestor directive, trebuie să se bazeze, în speță, exclusiv pe valoarea cheltuielilor de administrare solicitate de întreprindere pentru plata serviciilor prestate, și nu pe cuantumul total al primelor plătite în cadrul transformării salariale, întrucât acesta din urmă este imposibil de stabilit cu precizie la momentul încheierii contractului de asigurare.

86 În această privință, trebuie însă arătat că, în ceea ce privește contractele de achiziții publice referitoare la servicii de asigurări, în sensul categoriei 6 litera (a) din anexa I A la Directiva 92/50 sau din anexa II A la Directiva 2004/18, atât articolul 7 alineatul (4) prima liniuță din Directiva 92/50, cât și articolul 9 alineatul (8) litera (a) punctul (i) din Directiva 2004/18 menționează „prima plătibilă" drept element al bazei de calcul a valorii estimate a contractului în cauză.

87 În ceea ce privește serviciile de pensii ocupaționale, „valoarea estimată a contractului", în sensul dispozițiilor menționate la punctul precedent din prezenta hotărâre, corespunde, prin urmare, astfel cum în mod corect a considerat Comisia, valorii estimate a primelor, în speță, a cotizațiilor reținute, în temeiul transformării salariale, din remunerația lucrătorilor interesați din cadrul organului administrativ sau al întreprinderii locale în cauză și care sunt destinate finanțării prestațiilor finale de furnizare

de pensii ocupaționale. Astfel, primele menționate constituie, în speță, echivalentul principal al serviciilor furnizate de organismul sau de întreprinderea prestatoare autorității locale angajatoare în cadrul executării acestor prestații.

88 Într-un context, precum cel din speță, în care nu este posibilă indicarea precisă, la momentul atribuirii contractului în cauză, a valorii totale a acestor prime ca urmare a posibilității acordate fiecărui salariat de a alege dacă aderă sau nu aderă la măsura de transformare salarială și ținând seama de durata unui astfel de contract, care este lungă sau chiar nedeterminată, fapt confirmat de dezbaterile care au avut loc cu ocazia ședinței, atât articolul 7 alineatul (5) a doua liniuță din Directiva 92/50, cât și articolul 9 alineatul (8) litera (b) punctul (ii) din Directiva 2004/18 impun folosirea drept bază de calcul a valorii estimate a acestui contract „valoarea lunară înmulțită cu 48".

89 Prin urmare, astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 150 din concluzii, Comisia și-a bazat în speță în mod corect calculul, astfel cum ar fi trebuit să facă și autoritățile locale angajatoare în cauză, mai întâi pe o estimare a cuantumului lunar mediu care face obiectul transformării salariului pentru fiecare lucrător, înmulțit cu 48, stabilind apoi, după ce a luat în considerare produsul acestei înmulțiri, numărul de adeziuni individuale ale lucrătorilor la transformarea salarială necesar pentru a atinge pragul pertinent de aplicare a normelor Uniunii referitoare la contractele de achiziții publice, pentru a defini în cele din urmă, pe baza unei estimări a procentului de participare a lucrătorilor din cadrul autorităților publice locale la măsura de transformare salarială, nivelul critic, exprimat în număr de angajați, dincolo de care autoritățile locale angajatoare au atribuit contracte care atingeau sau depășeau pragul menționat.

90 În al doilea rând, potrivit Republicii Federale Germania, Comisia a omis în mod greșit să țină seama în calculele sale de împrejurarea, evidențiată deja în stadiul procedurii precontencioase, că un anumit număr de autorități locale angajatoare au încheiat, în

vederea punerii în aplicare a măsurii de transformare salarială la nivelul propriei lor administrații sau întreprinderi, o serie de contracte cu organisme sau cu întreprinderi distincte. Republica Federală Germania susține că această împrejurare ar fi trebuit să determine Comisia să calculeze valoarea estimată a contractului de achiziții publice în funcție de fiecare contract de asigurare încheiat de autoritatea locală angajatoare.

91 Cu toate acestea, oricare ar fi motivele care au determinat autoritățile locale angajatoare să recurgă la această practică și independent de aspectul dacă contractele în litigiu constituie – astfel cum susține Comisia, contrazisă fiind de Republica Federală Germania – acorduri-cadru în sensul articolului 1 alineatul (5) din Directiva 2004/18, reiese chiar din conținutul articolului 9 alineatul (1) din această directivă, care stabilește regula generală de calcul al valorii estimate a unui contract de achiziții publice, că acest calcul se bazează pe „valoarea totală" a acestui contract, estimată de autoritatea contractantă.

92 În speță, calculul pertinent trebuie, așadar, să se bazeze pe valoarea totală estimată a contractului referitor la pensiile ocupaționale la nivelul organului administrativ sau al întreprinderii în cauză, în raport cu primele legate de transformarea salarială.

93 Astfel cum a susținut Comisia, în cazul unui astfel de contract, care, prin natura sa, are un obiect unic, efectuarea unui calcul care ar depinde, astfel cum preconizează Republica Federală Germania, de numărul de contracte de asigurare încheiate de autoritatea locală angajatoare în cauză ar duce la o descompunere artificială a acestui contract, care ar putea să determine excluderea sa din domeniul de aplicare al reglementării Uniunii referitoare la contractele de achiziții publice, chiar dacă valoarea sa globală estimată ar fi egală sau superioară pragului de aplicare pertinent al acestei reglementări.

94 În plus, un astfel de calcul nu ar ține seama de principiul securității juridice, dat fiind că, la momentul încheierii acestor diferite contracte eventuale, valoarea fiecăruia dintre acestea nu poate nici măcar să fie estimată, ținând seama de imposibilitatea de a prevedea, fie și aproximativ, în ce proporție alegerea ulterioară a angajaților care doresc să adere la măsura de transformare salarială va privi fiecare dintre întreprinderile în cauză. Un astfel de calcul, bazat pe o împărțire pur matematică a valorii globale estimate a contractului în funcție de numărul de contracte de asigurare preconizate, ar putea astfel să determine excluderea tuturor acestor contracte din domeniul de aplicare al normelor Uniunii referitoare la contractele de achiziții publice, în condițiile în care s-ar dovedi ulterior că valoarea unora dintre aceste contracte atinge sau depășește pragul de aplicare pertinent ca urmare a numărului de lucrători aderenți și a importanței primelor plătite întreprinderii în cauză.

95 În al treilea rând, Republica Federală Germania a contestat, pe parcursul întregii proceduri desfășurate în fața Curții, exactitatea valorilor stabilite de Comisie în ceea ce privește proporția aderării lucrătorilor din cadrul autorităților publice locale la măsura de transformare salarială.

96 Trebuie arătat în această privință că, în fiecare stadiu al procedurii desfășurate în fața Curții, Comisia a urmărit să își bazeze calculul pe datele cantitative cele mai fiabile furnizate de Republica Federală Germania în ceea ce privește proporția participării angajaților autorităților locale la măsura de transformare salarială, ceea ce a determinat-o să delimiteze în final obiectul acțiunii sale în sensul indicat la punctul 3 din prezenta hotărâre în ceea ce privește perioada ce acoperă anii 2004-2007.

97 În această privință, trebuie subliniat cu titlu introductiv că obiectul prezentului litigiu se poate extinde la atribuiri de contracte în litigiu care sunt ulterioare datei la care a expirat termenul stabilit în avizul motivat, și anume 4 septembrie 2006, dat fiind că aceste atribuiri sunt rezultatul unui comportament de același tip precum în cazul celor la care se referă avizul motivat menționat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 martie 1983, Comisia/Franța, 42/82, Rec., p. 1013, punctul 20, Hotărârea din 4 februarie 1988, Comisia/Italia, C-113/86, Rec., p. 607, punctul 11, și Hotărârea din 9 noiembrie 2006, Comisia/Regatul Unit, C-236/05, Rec., p. I-10819, punctul 12).

98 În schimb, alegerea făcută de Comisie, în cadrul calculelor sale efectuate în cursul prezentei proceduri, de a aplica întregii perioade la care se referă acțiunea sa datele cantitative aferente anului 2006, în cursul căruia a expirat termenul sus-menționat, nu ține seama de faptul că autoritățile locale angajatoare care au atribuit contractele în litigiu în cursul anilor 2004 sau 2005 nu ar fi putut, în ceea ce le privește, să evalueze contractul în cauză decât pe baza estimărilor aferente unuia sau altuia dintre acești doi ani. Comisia ar fi trebuit, în consecință, să țină seama în cadrul calculelor sale aferente anului 2004 și, respectiv, anului 2005 de datele cantitative referitoare la anii respectivi.

99 Din indicațiile furnizate de Republica Federală Germania în memoriul său în duplică reiese că aceste date cantitative sunt următoarele, în ceea ce privește cuantumul lunar mediu care face obiectul transformării salariului pentru fiecare lucrător și, respectiv, procentul de participare a lucrătorilor din cadrul autorităților publice locale la măsura de transformare salarială:

— pentru anul 2004: 77,95 euro și 1,4 % și

— pentru anul 2005: 89,14 euro și 1,76 %.

100 Având în vedere aceste date și ținând seama de metoda de calcul aplicabilă, astfel cum s-a menționat la punctul 89 din prezenta hotărâre, în contextul prezentei cauze, urmează să se constate neîndeplinirea invocată a obligațiilor, în măsura în care au fost atribuite direct contracte de asigurare, fără a se recurge la o cerere de ofertă la nivelul Uniunii, unor organisme sau unor întreprinderi menționate la articolul 6 din TV-EUmw/VKA:

— în anul 2004, de către organe administrative sau întreprinderi locale care aveau la acel moment mai mult de 4 505 angajați;

— în anul 2005, de către organe administrative sau întreprinderi locale care aveau la acel moment mai mult de 3 133 de angajați, precum și

— în anul 2006 și în anul 2007, de către organe administrative sau întreprinderi locale care aveau la acel moment mai mult de 2 402 angajați.

101 În al patrulea rând, Republica Federală Germania susține că orașele Berlin, Bremen și Hamburg au fost în mod greșit considerate ca fiind membre ale unei asociații regionale a VKA și, prin urmare, incluse în domeniul de aplicare al TV-EUmw/VKA.

102 În această privință, este important de menționat că, în urma explicațiilor furnizate de Republica Federală Germania în cursul prezentei proceduri, Comisia a eliminat orașul Berlin din cadrul obiectului acțiunii sale.

103 În schimb, în ceea ce privește orașele Bremen și Hamburg, acest stat membru a admis că, astfel cum reieșea din indicațiile furnizate de Comisie în memoriul său în replică, aceste două orașe erau membre ale Kommunaler Arbeitgeberverband Bremen eV (Asociația Autorităților Locale Angajatoare din Bremen) și, respectiv, Arbeitsrechtliche Vereinigung Hamburg eV (Asociația de Dreptul Muncii din Hamburg), care sunt membre ale VKA.

104 În plus, statul membru menționat nu a prezentat niciun element concret care să susțină afirmația, ce figurează în memoriul său în duplică, potrivit căreia angajații din serviciile publice ale acestor două orașe nu se încadrează în domeniul de aplicare al TV-EUmw/VKA ca urmare a statutului special al membrilor fiecăreia dintre cele două asociații regionale menționate la punctul precedent din prezenta hotărâre.

105 Având în vedere toate considerațiile prezentate mai sus, trebuie să se constate că, în măsura în care au fost atribuite direct contracte de servicii de pensii ocupaționale, fără a se recurge la o cerere de ofertă la nivelul Uniunii, unor organisme sau unor întreprinderi menționate la articolul 6 din TV-EUmw/VKA, în anul 2004, de către organe administrative sau întreprinderi locale care aveau la acel moment mai mult de 4 505 angajați, în anul 2005, de către organe administrative sau întreprinderi locale care aveau la acel moment mai mult de 3 133 de angajați, precum și, în anul 2006 și în anul 2007, de către organe administrative sau întreprinderi locale care aveau la acel moment mai mult de 2 402 angajați, Republica Federală Germania nu și-a îndeplinit obligațiile care îi reveneau, până la 31 ianuarie 2006, în temeiul dispozițiilor articolului 8 coroborate cu cele ale titlurilor III-VI din Directiva 92/50 și, de la 1 februarie 2006, în temeiul dispozițiilor articolului 20 coroborate cu cele ale articolelor 23-55 din Directiva 2004/18.

106 Acțiunea urmează să fie respinsă cu privire la restul motivelor.

Cu privire la cheltuielile de judecată

107 Potrivit articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Conform articolului 69 alineatul (3) din acest regulament, Curtea poate să repartizeze cheltuielile de judecată sau poate decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau la mai multe capete de cerere. În speță, întrucât Comisia și Republica Federală Germania au căzut fiecare în pretenții cu privire la anumite motive, acestea suportă propriile cheltuieli de judecată.

108 Conform articolului 69 alineatul (4) primul paragraf din același regulament, Regatul Danemarcei și Regatul Suediei, care au intervenit în prezentul litigiu, suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară și hotărăște:

1) În măsura în care au fost atribuite direct contracte de servicii de pensii ocupaționale, fără a se recurge la o cerere de ofertă la nivelul Uniunii Europene, unor organisme sau unor întreprinderi menționate la articolul 6 din Convenția colectivă referitoare la transformarea unei părți a salariului lucrătorilor din cadrul autorităților publice locale în contribuții la un fond de pensii (Tarifvertrag zur Entgeltungwandlung für Arbeitnehmer im Kommunalen öffentlichen Dienst), în anul 2004, de către organe administrative sau întreprinderi locale care aveau la acel moment mai mult de 4 505 angajați, în anul 2005, de către organe administrative sau întreprinderi locale care aveau la acel moment mai mult de 3 133 de angajați, precum și, în anul 2006 și în anul 2007, de către organe administrative sau întreprinderi locale care aveau la acel moment mai mult de 2 402 angajați, Republica Federală Germania nu și-a îndeplinit obligațiile care îi reveneau, până la 31 ianuarie 2006, în temeiul dispozițiilor articolului 8 coroborate cu cele ale titlurilor III-VI din Directiva 92/50/CEE a Consiliului din 18 iunie 1992 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de servicii și, de la 1 februarie 2006, în temeiul dispozițiilor articolului 20 coroborate cu cele ale articolelor 23-55 din Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii.

2) Respinge acțiunea cu privire la restul motivelor.

3) Comisia Europeană, Republica Federală Germania, Regatul Danemarcei și Regatul Suediei suportă propriile cheltuieli de judecată.

Semnături